

X. BROJ ČASOPISA *ROSTRA* – RAZGOVOR S BIVŠIM GLAVNIM UREDNICIMA

Budući da je ovo X. broj časopisa *Rostra*, odlučili smo se vratiti unazad te napraviti intervju sa bivšim glavnim urednicima *Rostre*. Smatramo da ovim intervjuima imamo najsavršeniji uvid u stvaranje i razvoj ovog projekta koji je, kako su godine prolazile, postajao sve kvalitetniji. Bilo je uistinu lijepo porazgovarati sa ljudima koji su ideju iz glave prenijeli u jedan ovako hvalevrijedan projekt. Shodno tome, donosimo Vam intervju s prvim glavnim urednikom Eduardom Viskovićem, zatim dvogodišnjom urednicom Lucijanom Lasić Nekić, urednikom Goranom Đurđevićem te Marinom Banovićem i kolegom iz aktualnog uredništva Krešimirom Baljkasom. Svi oni, na sebi svojstven način, daju osvrt o *Rostru*, izazovima i preprekama s kojima su se susretali tijekom svog mandata i koju to poruku ostavljaju mlađim generacijama. Ovim putem im zahvaljujem na vremenu izdvojenom za naš časopis i nadam se da su ponosni što su sudjelovali u stvaranju istog te da su zadovoljni na kojoj se razini *Rostra* nalazi 12 godina od njezinog pokretanja.

Što Vam je bio motiv i poticaj za pokretanje časopisa *Rostra*? Zbog čega ste odabrali naziv *Rostra* za naziv časopisa? S kojom ste vizijom i željom krenuli u pokretanje časopisa?

E. Visković: Od prvoga broja *Rostre*, i drugoga koji je bio moj posljednji, prošlo je točno 10 godina. I sada kada pokušavam odgovoriti na ova pitanja, uhvati me sjeta i tuga. Teško se prisjetiti svega.

Motiv za pokretanje časopisa bilo je istovremeno osnivanje Kluba studenata povijesti 2006. godine. Časopis je bio integralni dio KSP-a kao glasilo samoga kluba studenata. Naravno, i sama je ljubav prema izdavačkoj djelatnosti doprinijela mukotrpnom i dugotrajnom radu na izdavanju prvoga broja. Okolnosti su samoga studentskog života bile puno drugačije nego danas. Sva je ekipa okupljena u KSP-u i oko časopisa bila pretposljednja i posljednja generacija staroga studentskog programa, odnosno onoga prije uvođenja „Bolonje“, a to je značilo više slobode za kreativna promišljanja i djelovanja. Ime je časopisa rezultat jednoga popodnevnog druženja u „Boži Lerotiću“. Uz puno debate, odluka je pala na *Rostru* u smislu izvornoga značenja, platforme u kojoj se može javno iznijeti svoje mišljenje.

Obzirom na sveopću tendenciju sve manjeg čitanja knjiga i časopisa, kako popularizirati *Rostru* među studentskom populacijom kako bi ona postala aktualno štivo, a ne samo jedan od izvora literature za seminarske radove?

E. Visković: Sveopća tendencija je bagatelizacija znanja i obrazovanja, tako da se štivo koje nije kratko i lako teško može popularizirati, niti bi trebalo raditi na tome. Oni koji su zainteresirani,

pronaći će *Rostru*, a uredništvo treba poraditi na vidljivosti samoga časopisa u studentskim krugovima. Marketing je najvažniji.

L. Lasić Nekić: Pitanje je poprilično izazovno jer zalazi u raspravu o nerazriješenim problemima hrvatskoga obrazovanja koje, nažalost, ne usađuje kulturu čitanja. Zbog toga je iluzorno očekivati da će studenti koji, osim lektire, nisu imali prilike čitati tijekom dvanaest godina svoga školovanja, odjednom početi posezati za tiskovinama različitih oblika. Nažalost, popularizacija čitanja bilo kakvoga štiva na sveučilištu ovisi o entuzijazmu pojedinih profesora, što ne bi smjelo biti slučaj. Pretpostavka da će današnji student povijesti biti zainteresiran za čitanje jer je student povijesti nije točna. Bez čitanja nema pisanja. Hoće li *Rostra* morati postati aplikacija kada studij upiše „tablet generacija“?

G. Đurđević: Mislim da je najvažnije „vesti“ *Rostru* u postojeće aktivnosti kako bi se ona, primjerice, promovirala na pojedinim drugim događajima (Dani knjige, Dani studentskog aktivizma, obljetnice i proslave Odjela za povijest i slično). Osim toga, uredništvo *Rostre* može organizirati okrugli stol na pojedine teme koji bi se poslije tiskao u *Rostru*, što je već jednom bio slučaj. Treba spomenuti i različite radionice. Navedeni događaji mogu „preživjeti“ u obliku izvještaja i prikaza u časopisu. Dakle, časopis osim tiskanoga i digitalnoga izdanja treba kontinuirano živjeti kroz akademsku godinu.

M. Banović: Pročitavši najprije sva postavljena mi pitanja, nisam mogao ne primjetiti očiglednu povezujuću nit. Naime, čini se kako su svaku generaciju uredništva morile iste brige, bilo da se radi o estetskim pitanjima, problemu recepcije kod publike, suradnje sa strukom ili nešto drugo. Štoviše, na ta „vječna“ pitanja ni sada nemam uvjerljive niti spasonosne odgovore. Sa sigurnošću mogu reći samo to da su granice među navedenim područjima što ih ovdje postavljenim pitanjima problematizirate poprilično fluidne, pa će to do izražaja doći i u mojim odgovorima.

Ovo pitanje, kao i neka druga, je izravno vezano uz posljednje, ono o kvaliteti. I to o kvaliteti na više međuovisnih razina, počevši od studija povijesti koji treba odgojiti potreban broj vrsnih studenta s izbrušenim teorijskim i praktičnim alatima, a što je preduvjet za dobar časopis. A tu su pak ti nesretni podaci o (ne)čitanju što sve skupa dovodi u svojevrсну pat-poziciju. U tom kontekstu, činjenica je da *Rostra* ne bi bila održiva bez vanjskih studenata-suradnika. S druge strane, aktualnost je vezana i uz vrstu i raznolikost sadržaja, no neke konkretne prijedloge ponudit ću u odgovoru na posljednje pitanje. Imperativ je poraditi na marketingu, dobro izrekla-mirati kvalitetne članke i vrhunske intervjuje kojih ne manjka, posebice u onom nijemom dijelu godine kada uredništvo radi na pripremi novoga broja – tu je *Rostra* nažalost nevidljiva, kao da je u vakuumu.

K. Baljkas: Suradnja s matičnim Odjelom za povijest se unutar mog poimanja nameće kao prirodan i nužan preduvjet te svojevrсна polazna točka daljnjeg djelovanja. Profesorska aktualizacija časopisa *Rostra* među novim generacijama studenata povijesti, pogotovo u kontekstu platforme na kojoj se studenti mogu okušati u objavljivanju vlastitih radova, može poslužiti kao snažan potstreh popularnosti časopisa te istovremeno doprinijeti nadvladavanju tradicionalne boljke svih uredništava: pomanjkanju pristiglih radova. Urednička politika pri oblikovanju sadržaja samog časopisa također je od presudnog značaja. Usporedno s „konvencionalnim“ rubrikama kao što su *Radovi i rasprave* te *Recenzije, kritike i osvrti*, tradicionalnih nositelja akademske i znanstvene komponente svakog novog broja,

jednaka pažnja treba biti posvećena kvalitetnom strukturiranju preostalih rubrika, težeći relevantnim i interesantnim sadržajima bliskim novim generacijama studenata. Naivno je očekivati prisutnost afiniteta prema znanstveno-istraživačkom radu kod svih studenata povijesti te kako će dvije ranije spomenute rubrike posjedovati jednaku privlačnu snagu za sve potencijalne čitatelje. Stoga vjerujem kako upravo ove „sekundarne“ rubrike trenutno posjeduju izrazit kapacitet za daljnje populariziranje časopisa kroz objavu suvremenih i intrigantnih sadržaja bliskih svim studentima, ne zakidajući istovremeno znanstvenu komponentu *Rostre*.

Koliko je, po Vašem mišljenju, važan grafički aspekt časopisa (izgled časopisa, fotografije, ilustracije, karte), budući da živimo u eri digitalnog društva gdje se sve više u medijima, na društvenim platformama pa i knjigama novijeg datuma izdanja, čitatelju stavlja naglasak na vizualnu predodžbu onoga o čemu se piše? Treba li više posvetiti pažnje tom segmentu rada?

E. Visković: Kada smo prikupljali članke za prvi broj *Rostre*, bilo nam je najvažnije prikupiti količinu potrebnu za tisak. Kasniji brojevi su se popravljali, kvalitativno i kvantitativno, tako da mislim da je važno stalno raditi na podizanju kvalitete tiska, ali sadržaj mora biti najvažniji, ipak smo povjesničari.

L. Lasić Nekić: Sigurno je važno da *Rostra* i izvana i iznutra bude vizualno privlačan časopis. No, hoće li privlačna naslovnica i moderan grafički dizajn natjerati nečitača da, ne samo prolista, već i pročita *Rostru*? Mislim da je uredništvu dodatno opterećenje i grafičkim aspektom tražiti nove čitače. Ipak, to je divna prilika da časopis izađe iz akademske sfere i predstavi Odjel budućim studentima. Škola primijenjene umjetnosti i dizajna te Prirodoslovno grafička škola nalaze se u neposrednoj blizini Odjela i uvijek su u potrazi za novim izazovima.

G. Đurđević: Apsolutno da. Mislim da je i tu šansa za promociju i povezivanje. Možda se može provesti natječaj za naslovnicu časopisa ili za odabir pojedinih fotografskih, slikarskih i crtačkih uradaka za ilustriranje časopisa. Mislim da je ujednačenost broja i kvaliteta ilustracijskoga materijala, karata, fotografija i slika jedan važan, ali ne i neizvediv izazov za uredništvo koji će imati veliku implikaciju u vidu dodatne kvalitete časopisa. Uostalom, slika govori više od tisuću riječi, zar ne?

M. Banović: Svakako da je u ovoj eri estetskoga bitan i grafički aspekt. Grubo zvuči, no časopis je svojevrsni proizvod kojeg valja lijepo upakirati! Shvatilo je to i uredništvo sedmoga broja. Tada smo posegnuli za profesionalnijim rješenjem pri oblikovanju korica i prijeloma, izboru formata i vrste papira. Čini se da je nakon tri broja u tome ruhu, *Rostra* konačno dobila prepoznatljiv i suvremen izgled.

K. Baljkas: Kao što ste već napomenuli u samom pitanju, trenutno živimo u dobu u kojem se golem naglasak stavlja na privlačnost vizualnog dizajna i prepoznatljivost grafičkih rješenja. Krećući se u korak s navedenim tendencijama digitalne ere, nužno je osigurati jedinstven i prepoznatljiv izgled časopisa kao i zadovoljavajuću kvalitetu grafičkih sadržaja u samoj publikaciji. Usudio bih se ustvrditi kako je za prethodnih iteracija uredništva učinjen pozitivan iskorak u tom nastojanju usuglašavanjem dizajna naslovnice i kontinuiranim održavanjem istog kroz više brojeva, čime se postigla određena doza prepoznatljivosti časopisa i na ovom području. Ovdje

bih svakako želio spomenuti našu dugogodišnju grafičku urednicu, gospođu Mariju Marfat, s kojom već niz godina imamo uspješnu i produktivnu suradnju u oblikovanju vizualnog identiteta *Rostre*. Ipak, razmatrajući svojevrsne prioritete kojima se uredništvo treba posvetiti s ciljem daljnjeg usavršavanja našeg časopisa, primamljivost grafičkih segmenata publikacije je isključivo od sekundarnog značenja za jedan povijesni časopis. Kvaliteta sadržaja treba biti primarna misao vodilja budućim uredništvima.

Smatrate li da je časopis *Rostra* dovoljno prepoznat u širim akademskim krugovima, a ne samo na Odjelu za povijest Sveučilišta u Zadru?

E. Visković: Nakon studija povijesti i arheologije, moj se akademski put potpuno okrenuo prema arheologiji, tako da ne znam što se događa u zajednici povjesničara.

L. Lasić Nekić: Nažalost, na to pitanje mogu odgovoriti samo iz prošloga, odnosno vlastitoga iskustva. Bila sam druga generacija uredništva i tek smo započeli s praksom da nam studenti drugih sveučilišta šalju svoje radove dok smo recenziranje tek planirali. Poziv za radove tada nije prolazio neopaženo, a što je dalje bilo i kakvog je odjeka to zaista imalo... to biste mi Vi morali reći.

G. Đurđević: Iskreno, teško mi je odgovoriti na ovo pitanje. Znam da su kolege s drugih odsjeka i odjela objavljivali u časopisu, bilo oni iz Zadra ili drugih gradova. Svakako je prepoznatljivosti pridonijela stranica na *Hrčku*. Definitivno treba napraviti vlastitu internetsku stranicu ili barem blog te ga promovirati na odjelnim stranicama, a trebalo bi promisliti i o profilu časopisa na Akademiji (*academia.edu*). O utjecaju i prepoznatljivosti studentskih časopisa u Hrvatskoj ne znam puno. Možda bi tu problematiku bilo dobro istraživati u formi pojedinih upitnika i anketa. Također, može se organizirati okrugli stol o studentskim časopisima gdje bi se raspravljalo o njihovoj premreženosti, prepoznatljivosti i mogućoj suradnji. Drugo je otvoreno i šakljivo pitanje, treba li postojati baza podataka studentskih časopisa i trebaju li se oni rangirati kao što se rangiraju časopisi u inozemstvu, a iz toga proizlazi i otvoreno pitanje/problem priznavanja tih radova tijekom školovanja (možda kroz neki ECTS ili oslobađanje od seminara) i u daljnjoj karijeri (kategorizacija i navođenje u osobnim bibliografijama). Mislim da bi to pridonijelo promociji i kvaliteti časopisa.

M. Banović: Svakako. Pokazatelj su studenti s drugih domaćih i stranih sveučilišta koji nam šalju svoje radove i priloge, neki već i tri broja uzastopno. Osim njih, dio recenzenata s drugih sveučilišta isto toliko uzastopno recenzira naše radove. To znači da nismo anonimci. Vjerujem da je toj vidljivosti pridonijela i digitalizacija časopisa s dvojezičnim profilom na portalu *hrčak.srce.hr*, a što smo napravili tijekom pripreme osmoga broja. Primjećujem i to kako je *Rostra* popularnija među studentima drugih odjela i odsjeka za povijest, nego što je među našim zadarskim.

K. Baljkas: Odgovor ovisi o Vašoj definiciji akademskih krugova. Ako se referirate na vidljivost *Rostre* na višim stepenicama akademske zajednice, prepoznatljivost časopisa ograničena je na relativno uzak krug recenzenata s kojima smo ostvarili profesionalnu suradnju u prethodnim brojevima. Ukoliko razmatramo prepoznatljivost unutar studentskih krugova, smatram kako *Rostru* sa sigurnošću možemo uvrstiti među zapaženije primjere studentske publicistike na razini Republike Hrvatske i neposrednog susjedstva. Ovu konstataciju možda najbolje ilustrira činjenica kako

je udio radova autora izvan Odjela za povijest Sveučilišta u Zadru u dvjema središnjim rubrikama devetog broja dosegnoo skoro 80 posto! Dosadašnja postignuća i tradiciju izlaženja *Rostr*a uvelike duguje upravo višegodišnjem i kontinuiranom interesu vanjskih suradnika, jasnom pokazatelju pozitivne reputacije časopisa u široj studentskoj zajednici.

Što ste naučili iz rada u uredništvu *Rostr*e? Što biste pozitivno istaknuli iz tog iskustva i kako Vam je to iskustvo koristilo u stručnom radu nakon završetka studija?

E. Visković: Iz rada sam na *Rostr*i naučio da je najvažnije odvojiti dovoljno vremena jer ćeš većinu posla morati obaviti sam. Mi smo imali nesreću da smo na prva dva broja radili s neozbiljnim grafičarom i tiskarom, tako da se puno vremena izgubilo na obaveze za koje su drugi bili plaćeni. Međutim, iz toga se puno naučilo o izdavaštvu, tako da danas i dalje imam znanja koja sam tada stekao te ih koristim u vlastitoj tvrtki koja se, između ostaloga, bavi i izdavačkom djelatnošću.

L. Lasić Nekić: Biti urednik je nezavidan posao. Rokovi su uvijek prebrzo dolazili pa nikako nisam mogla izbjeći čitanje članaka u sitnim noćnim satima. Ipak je najteži dio bio odbiti članak koji je zahtijevao popriličnu doradu, a ponekad nije bilo lako ni potaknuti autora da napravi bilo kakvu pa i minimalnu doradu.

Za pretpostaviti je da se od moga studiranja ponešto i promijenilo, ali tada je Klub studenata povijesti za mene bio jedini prostor gdje sam morala (na)učiti surađivati. Suradnja, podijele zaduženja, odgovornost... to se ne može naučiti pripremanjem ispita i pisanjem seminarskih radova. Mislim da bi zato trebalo studentima omogućiti više takvoga sadržaja tijekom studiranja budući da su te vještine korisne u svim zanimanjima. Nećemo valjda i dalje očekivati da će svaki student povijesti završiti u arhivu ili u školi.

G. Đurđević: Moje je iskustvo rada u *Rostr*i bilo divno jer sam zapravo imao mogućnost rada sa sjajnim suradnicima kao što su Ivan, Dejan, Sandra i Marin. Spomenut ću i našeg grafičara Dejana, kao i lektorice Nastassja i Nikolina. U *Rostru* sam došao pred peti broj kada se formiralo gore spomenuto uredništvo. Tada sam već bio pred kraj studija (4. i 5. godina, odnosno diplomski studij) te sam imao nekoliko radova u više časopisa, a bio sam i urednik gimnazijskih novina *Gim 1699* u srednjoj školi. No, sve je to bio samo početak jer su kolegice i kolege, kreativnošću i željom za radom, pomogli u formiranju potpuno novoga koncepta časopisa. Definirali smo rubrike, kontaktirali autore, održali okrugli stol koji je poslije pretipkan, pronašli recenzente, odradili intervjue i mnoge druge aktivnosti. U tim smo vremenima naučili surađivati timski, stoga smo bili ustrajni i uporni. Suradnja je bila neophodna jer smo paralelno radili na novom konceptu koji je uključivao recenzente, studente s drugih odjela, uređivali i pripremali članke te osiguravali financije. Nedvojbeno je da je dobar tim bio ključ uspjeha. Završetkom studija, to mi je iskustvo bilo korisno jer sam savladao tiskarske pojmove, naučio sam koordinirati dugotrajne procese te sam poslije ostao u tome i uredio (samostalno ili kao ko-urednik) nekoliko publikacija te bio u uredništvima časopisa i *web* stranica. Svakako pozitivno i dragocjeno iskustvo. Pamtim neke anegdote, smijeh, očaj, zaboravljanje spremanja lektoriranoga teksta u *Word*, utрку s vremenom i brojna iščitavanja, no sve je to bilo dio predivnoga posla.

M. Banović: Zaista mnogo. Prvo, stekao sam različite vještine iz područja izdavačke djelatnosti vezane uz pravno, tehničko, marketinško, financijsko gledište, a provodio sam i jednu uređivačku

politiku. Vrijedno je i iskustvo rada s brojnim suradnicima, ponajprije s drugim članovima uredništva. Treba voditi računa o pravilnoj i poštenoj raspodjeli posla, uvažiti druga mišljenja i biti spreman na sukob stavova koje naposljetku treba nekako pomiriti za više zajedničko dobro. To nas je izgradilo i zbližilo i iz tog razdoblja imam nezaboravne uspomene. Tu je i pitanje entuzijazma koji me izveo iz komfor zone pomalo inertnih i nezahtjevnih nastavnih aktivnosti na diplomskom studiju. Okusio sam kako je to baviti se znanošću i učinio sam studentski život bogatijim.

K. Baljkas: Pozitivni ishodi rada u uredništvu su uistinu brojni. Kroz rad u stvaranju *Rostre*, iskustvo koje se u konačnici protegnulo na tri uzastopna broja časopisa, upoznao sam se sa zahtjevima osmišljavanja kvalitetnog i strukturiranog projekta, preduvjetima aplikacije na natječaje, pisanjem financijskog plana, zakonodavnom podlogom, radom institucija te općenito s brojnim čimbenicima potrebnim za uspješno provođenje jednog dugotrajnog i zahtjevnog projekta kao što je tiskanje časopisa. Također, nužnost usklađivanja i koordiniranja dogovora i obveza s različitim sastavnicama Sveučilišta, matičnim Odjelom i vanjskim suradnicima svakako je doprinijela razvitku osjećaja za dugoročno planiranje i timski rad. O eventualnim koristima uredničkog iskustva u stručnom radu nakon studija mogu govoriti tek ako do istog ikad i dođe.

Možda najpozitivnija iskustva rada u uredništvu *Rostre* pripadaju onoj ljudskoj, privatnoj sferi. Uspomene, poput one na digitalizaciju starih brojeva *Rostre* korištenjem arhaičnih skenera, kofeinom pogonjen i sizifovski spor postupak za kojeg se uredništvo redovito okupljalo u stanu jedne kolegice tokom hladnih večeri zimskog semestra, ostaju s vama dugo nakon što satisfakcija predstavljanja novog broja izbljedi u sjećanju.

Kada je i na koji način došlo do suradnje sa studentima s drugih studija povijesti u Republici Hrvatskoj?

E. Visković: Nakon osnivanja Kluba studenata povijesti i na prva dva broja *Rostre* na kojima sam ja radio, nije bilo suradnje s ostalim studijima povijesti. Suradnja se tek kasnije razvila, pretpostavljam nakon što je tadašnji Klub studenata povijesti postao Udruga studenata povijesti - Zadar.

L. Lasić Nekić: Mislim da je ključan trenutak bio kada su nas studenti Hrvatskih studija pozvali na svoje *Dies historiae*. Mi smo im na poziv odgovorili posjetom i tada smo vidjeli kako izgledaju tuđi *Dani povijesti* te smo imali priliku uočiti zbornik *Lucius*. Ako se ne varam, jedne su nam godine i oni uzvratili posjetom. Nažalost, ne mogu se sjetiti kako smo i na koji način počeli slati pozive za predaju radova drugim studijima povijesti.

G. Đurđević: Mislim da je tradicija Kluba studenata povijesti, a poslije i ISHA-e pridonijela da se održe razni susreti i manifestacije poput Jadranskih susreta, Regionalnih seminara i ISHA događaja koji su dovodili druge studente u Zadar, a i mi smo odlazili po drugim mjestima. Druzi je način bio osobni. Preporuka pojedinih kolegica i kolega ili osobno poznavanje uvelike je pripomoglo.

M. Banović: Pored već spomenutog digitalnog oblika časopisa na portalu *hrčak.srce.hr* koji je zasigurno bio dobra reklama, u prvom bih redu istaknuo zasluge ISHA-e na čijim su se simpozijima (upravo intenziviranim u vrijeme moje studijske generacije) studenti povijesti upoznavali, zbližavali i razmjenjivali kao nikada do tada. Posljedično su se te veze očitovale i u vidu suradnje na *Rostri*. Dakako da su svemu „kumovale“ i društvene mreže.

K. Baljkas: U trenutku mog stupanja na mjesto glavnog urednika 2017. godine, suradnja sa studentima van matičnog Odjela i Sveučilišta predstavljala je uobičajenu i već dobro uhodanu pojavu. Spomenutu suradnju svakako možemo zahvaliti premreženosti odjela i odsjeka za povijest unutar Republike Hrvatske različitim studentskim udrugama i organizacijama, pri čemu je posredovanje zadarskog ogranka ISHA-e odigralo značajnu ulogu. Službeni pozivi za suradnjom u stvaranju novog broja dopunjeni su i osobnim konekcijama i poznanstvima koja su članovi uredništva kultivirali tokom brojnih nacionalnih i međunarodnih seminara i konferencija.

Po čemu se *Rostra* isticala i razlikovala u usporedbi s drugim studentskim časopisima u Vaše vrijeme, kako na Sveučilištu u Zadru, tako i na drugim sveučilištima u Republici Hrvatskoj?

E. Visković: Tijekom osnivanja *Rostre*, pokušali smo dosegnuti kvalitetu tadašnjih studentskih časopisa povijesti poput *Epulona* ili *Pro tempore*, ali u prvim je brojevima bilo najvažnije zainteresirati dovoljan broj studenata i prikupiti članke za tisak.

L. Lasić Nekić: Moram priznati kako sam tada obavljala malo istraživačkoga rada po tom pitanju. Vjerojatno jer smo i sami imali previše (ne)ostvarivih ideja. Ali tada se *Lucius* činio nedostižnim, dok danas *Rostra* izgleda puno privlačnije nego u moje doba.

G. Đurđević: Koliko se sjećam, a prošlo je dosta godina, mislim da smo imali najjasniju strukturu časopisa s rubrikama, profesore kao recenzente iz nekoliko zemalja i kontinuitet objave. Tada je objavljen i podlistak o stranim imenima u historiografiji. Naravno, svaki časopis ima svoj cilj, zadanu grupu čitatelja i objektivne mogućnosti, a mislim da je *Rostra* uvijek postizala maksimum, što je jako dobro.

M. Banović: Nedvojbeno je *Rostra* bila najbolji studentski časopis na zadarskom sveučilištu, što opsegom izdavačkog poduhvata, što znanstvenošću i uopće ozbiljnošću. Ne zaboravimo da je *Rostra* najdugovječniji studentski časopis Sveučilišta. Odras je to i tradicije te kvalitete Odjela za povijest u odnosu na druge sveučilišne odjele i odsjeka. U međuvremenu su me studenti s čak tri druga sveučilišna odjela tražili za razgovor i savjete jer su htjeli pokrenuti svoj časopis po uzoru na naš, a isto su me tražili i studenti s drugog dalmatinskog studija povijesti. U kategoriji drugih sveučilišta, sa sedmim brojem časopisa ušli smo u utrku, a osmim se već izravnali s tada ponajboljim časopisima *Lucius* i *Pro tempore*. Koliko vidim, prošlo i sadašnje uredništvo pobrinulo se da se ta pozicija očuva, ako ne i dovede u vodstvo.

K. Baljkas: Znanstveni pristup, renomirani sugovornici te bogati i raznovrsni sadržaj, razmatrani u suglasju s kontinuitetom izlaženja dužim od jednog desetljeća, pozicioniraju *Rostru* kao studentsku publikaciju bez konkurencije unutar Sveučilišta u Zadru. Slični studentski projekti na drugim odjelima matičnog sveučilišta su nažalost ili zamrli uslijed smjene generacija ili se nalaze u prvim godinama svog postojanja te su stoga još uvijek usmjereni k afirmaciji među vlastitom studentskom populacijom. Deseti broj i dvanaesta godina postojanja svakako izdvajaju *Rostru* kao jedinstven primjerak sinteze postojanog studentskog entuzijazma i svesrdne podrške profesorskog tijela unutar Sveučilišta u Zadru. Vrednovanje kvalitete *Rostre* u usporedbi sa srodnim studentskim publikacijama izvan Sveučilišta Zadru, pri čemu mi *Pro tempore* i *Lucius* predstavljaju prve asocijacije pri razmatranju navedene problematike, bih ipak prepustio vanjskim, objektivnijim

referentima. Osobno smatram kako bogati sadržaj te težnja za neprekidnim usavršavanjem, prisutna u svakoj novoj iteraciji uredništva, i ovdje situiraju *Rostru* u povoljan položaj.

Za vrijeme Vašeg djelovanja u uredništvu *Rostru*, jeste li imali poteškoća u ostvarivanju komunikacije s profesorima s drugih sveučilišta vezano uz recenziranje studentskih radova, obzirom da mi danas imamo olakotnu okolnost što neki profesori s drugih studija povijesti u Republici Hrvatskoj imaju dugogodišnju suradnju s našim časopisom? Također, s kojim dodatnim poteškoćama i izazovima ste se susretali dok ste bili u uredništvu?

E. Visković: U prvim brojevima nismo slali radove na recenzije, već smo smatrali da su studenti dovoljno zreli da u časopis šalju samo radove koje žele prezentirati javnosti. Nakon toliko muke da se izda prvi broj časopisa, već smo na pripremi drugoga broja tražili mlađe kolege koji su onda preuzeli časopis od trećega broja, pa su kasnije uvedene i recenzije.

L. Lasić Nekić: Generacija je nakon mene započela s recenziranjem članaka. Sjećam se kako je moj posljednji članak u *Rostru* objavljen godinu dana nakon završetka studija. Kada sam dobila povratne informacije recenzenta, bila sam ugodno iznenađena. To je bio onaj trenutak kada sam s užitkom pomislila kako je *Rostra* napredovala.

G. Đurđević: Profesori su uvijek bili otvoreni za recenzije. Nije bio problem kontaktirati ih i zamoliti za čitanje, preporuku i recenziju. Svega je dvoje ili troje profesora odbilo biti recenzentima. U to vrijeme, dok sam bio u uredništvu, nismo uvijek uspijevali imati jednake recenzije (forma i način pisanja) pa je to malo otežavalo procese. Naime, htjeli smo imati najmanje dvije anonimne recenzije od kojih je jedna bila napisana od strane profesora na inozemnome sveučilištu. Recenzente smo birali po kriteriju stručnosti, a dosta su nam pomogli znanstveni časopisi u Hrvatskoj pa smo pregledavanjem njihovih uredništava i objavljenih radova dolazili do pojedinih informacija i imena. Dva su najveća izazova pratila časopis: sadržaj i financije. Pod sadržajem, mislim na brojnost i kvalitetu radova. Tome smo pristupili na dva načina. Prvi je bio da osmislimo rubrike i ciljano tražimo pojedine autorice i autore kako bismo bili sigurni da ćemo popuniti stranice, a drugi je bio da dio radova svjesno ostavimo za naredni broj kako ne bismo počeli od nule. Što se tiče financija, tu je nekada bilo nejasnoća, no uvijek je i sve riješeno najviše zahvaljujući Studentskom zboru. Ono što me raduje je činjenica da su časopisi sve bolji i noviji brojevi su sve sadržajni i bogatiji. To je dobar znak.

M. Banović: Koliko se sjećam, problema u komunikaciji nije bilo, ali jest u poštivanju dogovorenih rokova za povratak recenzija. Nerijetko bi se zbog toga pomjerao rok predstavljanja časopisa, s obzirom da je posljedično trebalo odgoditi i lekturu, grafičko uređenje i tisak. No, treba imati na umu i to da su nam ti profesori, često najbolji hrvatski stručnjaci s međunarodnim ugledom i mnoštvom profesionalnih i privatnih obaveza, te recenzije radili *pro bono*! Da ne govorimo o tome koliko su nam upravo njihove recenzije otvarale oči jer smo kroz njih imali priliku vidjeti kako pravi majstori zanata koriste svoj kritički aparat.

Sjećam se da mi je *Rostra* zadavala dosta brige i ponekad me ostavljala bez sna, posebice u prvom uredničkom mandatu, no sada na sve to gledam kao na slatke muke i iskustvo koje ne bih mjenjao za ništa drugo! Stoga pridruživanje uredništvu sljedećeg broja časopisa preporučam svakom entuzijastičnom studentu.

K. Baljkas: Uspostava komunikacije s profesorima s drugih sveučilišta pri kreiranju devetog broja *Rostre* nije predstavljala naročit problem. Zahvaljujući višegodišnjem kontinuitetu izlaženja, uredništvo je raspolagalo respektabilnim krugom akademski kvalificiranih suradnika s kojima je u prošlosti ostvarena profesionalna suradnja. Također, prisutnost časopisa na *Hrčku* pružala je spremnu referentnu točku dotadašnjeg djelovanja svim novim sugovornicima s kojima smo po prvi put uspostavili dijalog. Naravno kako s uma ne smijemo smetnuti ni doprinos profesora s našeg Odjela, čija je stručna pomoć često uvelike nadilazila jednostavan format recenzentskog obrasca.

U odnosu na moju prvu godinu u uredništvu, kojoj je u retrospektivi pogodovala svojevrsna konjunktura niza povoljnih čimbenika, deveti broj morao je nadvladati nemali broj problema i izazova među kojima ću ovdje istaknuti samo nekolicinu. Prvi i svakako obeshrabrujući izazov predstavljao je skoro potpuni izostanak radova s matičnog odjela unutar redovnog natječaja. Samim time, deveti broj *Rostre* iznesen je u značajnoj mjeri doprinosom studenata drugih odjela i odsjeka. Akutan te već donekle „tradicionalan“ problem bilo je i pitanje pravovremenog ispunjenja obveza preuzetih od strane vanjskih suradnika i recenzenata. Navedena situacija, nesretno dopunjena sužavanjem financijskog okvira te prisutnošću nerazriješenih obveza iz prošlih uredništava, posljedično je moju uredničku politiku definiralo unutar strogo „egzistencijalnih“ okvira, tj. usmjerenu isključivo k održavanju kontinuiteta izlaženja časopisa. Spomenute prepreke nadvladane su prvenstveno zahvaljujući predanom te požrtvovnom radu kolega s kojima sam imao zadovoljstvo surađivati u uredništvu i čijom je zaslugom višegodišnja tradicija časopisa *Rostra* dopunjena još jednim brojem.

Koja bi bila Vaša preporuka za nadogradnju kvalitete budućim uredništvima studentskog časopisa *Rostra* i na što bi najviše trebali skrenuti pažnju?

E. Visković: Mislim da je dovoljno ukazati na činjenicu da je već 9 brojeva izašlo. Ozbiljan i respektabilan broj za jedan studentski časopis. Svatko tko je dio uredništva može biti ponosan na svoje sudjelovanje u takvom ozbiljnom časopisu. Ako ne u tom trenutku, onda za 10 godina kada se prisjeti ljudi s kojima se radilo i rezultata koji su postignuti. A tko zna, možda urednik ovoga broja za 10 godina dobije mail s pitanjima poput ovih. Živi bili pa vidjeli.

L. Lasić Nekić: Listam devetu *Rostru* i Vaše mi se pitanje čini kao dobra šala. Recenzije, kritike, osvrti, razgovori... *Rostra* mi je neprepoznatljiva, ne samo u sadržajnom, nego i vizualnom obliku. I to mi se sviđa. Gotovo se usuđujem navesti kako sam „majčinski“ ponosna. Dakle, *Rostru* ste približili studentima Odjela u svakom pogledu; od literature za seminarske radove do pregleda svih važnih Odjelnih događanja, ali i općenito događanja koja prate i promiču raznorazne historiografske trendove. Dakle, ako ste za nove izazove...možda da potražite nove rubrike u trenutnoj raspravi oko redefiniranja uloge povijesti kao nastavnoga predmeta? Također, kako bi potaknuli čitanje, barem šireći svijest o nepreglednoj literaturi u opticaju, mogli bi više inzistirati na prikazima i recenzijama. Neki su ugledni časopisi upravo na tome izgradili imidž.

G. Đurđević: Savjetujem kolegicama i kolegama da sudjeluju u časopisu na bilo koji način. Pisanjem priloga, ilustracijom, lekturom, grafičkim uređenjem, dijeljenjem informacija, dolascima na promociju ili na neki novi način. Iskustvo uređivanja je neprocjenjivo i ono nudi spoj struke (povijesne znanosti u vidu učenja novih znanja i valoriziranja radova), izdavaštva

(tiskanje, grafika, uređivanje), medija (promocija, način pisanja i objave, komunikacije) i studiranja, što je sjajno. Savjetujem da se uvede pozicija zamjenika glavnoga urednika na koju bi došao ili došla buduća osoba koja će obnašati uredničku poziciju i poželjno bi bilo da ta osoba bude mlađa tako da se dobije kontinuitet uredništva. Osim toga, mislim da su u uredništvu nužni studenti i studentice drugih odjela (prvenstveno srodni: arheologija, povijest umjetnosti, antropologija, klasična filologija, a potom i drugi) te će tako *Rostra* postati stožerni studentski interdisciplinarni časopis humanistike i istraživanja prošlosti u zadarskom Sveučilištu. Također, uredništvo može kontaktirati profesore iz Zadra i studente završnih godina (posebno treće godine) kako bi se objavile preuređene verzije završnih radova, a potencijalno se može slično s petom godinom tj. drugom godinom diplomskoga studija. Osim toga, može se i kontaktirati studente na razmjeni (koji dolaze u Zadar i odlaze drugdje) kako bi se dobili novi zanimljivi radovi. No, to su sve tehnički detalji, najvažnije je da kolegice i kolege budu odgovorni, profesionalni, marljivi, strpljivi i dovoljno kreativni. Nije to nemoguće, dapače, siguran sam da postoji dobar potencijal za nova uredništva naše *Rostre*.

M. Banović: S ovim zaključnim mislima djelomično ću odgovoriti i na prvo pitanje o aktualnosti i populariziranju *Rostre*. Preporučio bih da se *Rostra* vrati idealu iz svojih početaka, da postane „governicom“ u pravom smislu riječi. Naime, čini mi se kako posljednja uređivačka politika (svojevremeno i moja) naglasak stavlja na središnju rubriku „Radovi i rasprave“ u kojoj pojedini studenti vide prostor za mehanicističku reprodukciju što većeg broja radova tijekom studija kao pripremu za moguću znanstveno-istraživačku karijeru. Ne želim reći da je to nužno loše, već da *Rostra* kao studentski humanistički časopis ne može biti samo to – u protivnom se izlaže opasnosti da dugoročno poprimi jedan grubo pozitivistički karakter. Stoga budućem uredništvu preporučam paradigmatički zaokret u pogledu sadržaja! Taj se pak ima očitovati u potenciranju onih priloga koji će isprovocirati pozitivan studentski bunt. Studenti bi se trebali hrabro uhvatiti u koštac s društveno aktualnim temama i historijskim prijedorima koji mogu uzburkati duhove, a takvih u povijesnoj znanosti i historiografiji zaista ne manjka. Recenzije knjiga i skupova idealno su oruđe u kojima do izražaja može doći kritičko promišljanje. U obzir mogu doći i literarne interpretacije prošle stvarnosti ili pak pokoji putopis. K tome, zašto se u studentskom časopisu ne bi mogla vidjeti (od broja do broja) i pokoja polemika? Volio bih da se one rijetke kreativne rasprave što ih o zajedničkim problemima međusobno vode studenti srodnih znanstvenih disciplina na kavama ili čekajući u dugim redovima za obrok u menzi, prenesu i na stranice *Rostre*. U svakom slučaju, uzore u prošlosti imamo! Samo treba objaviti jedan proglas, i igre mogu početi. Izvanredno velika zastupljenost vanjskih studenata pokazatelj je prepoznate kvalitete časopisa, no dugoročno i to može biti problem. Časopisu zadarskih studenata povijesti prepoznatljivost bi prilozima trebali davati naši studenti, pa bi se u tom slučaju moglo govoriti i o zadarskoj studentskoj „historiografskoj školi“. Posljedično bi to stvorilo i natjecateljski duh na Odjelu za povijest što je poželjno za stimuliranje novih snaga.

Ipak, u velikim planovima i očekivanjima treba biti svjestan i postojećih granica. Vodimo se uzorom znanstvenih časopisa prve kategorije i želimo postati njihovim mlađim bratom, a zaboravljamo na protočnost studentske populacije. Praksa pokazuje da prosječan student tek na trećoj ili četvrtoj godini studija postaje sposoban za objavu jednog zrelijeg stručnog rada, što znači da mu ostaju još dvije godine za sudjelovanje vlastitim prilozima. Točno toliko, ovisno o generaciji, traje i uzlet kvalitete samoga časopisa koja potom prelazi u silaznu fazu dok se ne formira nova generacija.

K. Baljkas: Daljnji iskoraci u smjeru nadogradnje kvalitete časopisa su uvijek mogući, iako je potrebno biti svjestan kako sama narav studentske publikacije kao takve postavlja određene realne okvire mogućih dosegâ. Kao polaznu točku za daljnju raspravu, prvo bih se osvrnuo na pitanje potrebe reinterpreteranja uloge ili zadaće časopisa *Rostra*. Unutar danas prevladavajućeg poimanja, kojeg sam i sam do nedavno baštinio, *Rostra* je percipirana kao *praktikum*, svojevrsna vježbaonica unutar koje studenti imaju priliku brusiti povjesničarske vještine, širiti stručne horizonte te stjecati nužna znanja potrebna za daljnje znanstveno djelovanje. Unatoč hvalevrijednom nastojanju nadopune postojećih okvira studentskog usavršavanja, navedeno viđenje uloge časopisa ipak krije određene inherentne opasnosti. Uslijed prirodnog gibanja akademskog obrazovanja *Rostra* će neminovno gubiti svoje najvrsnije suradnike smjenom generacija te ostvarenjem ciljeva koje sama promulgira, dakle osposobljavanjem studenata za djelovanje na višim stepenicama znanstvene zajednice. Posljedično, prekomjernim fokusiranjem na znanstveno-istraživački segment časopis će biti osuđen prolaziti naizgled neizbježni i neumoljivi ciklički proces opadanje – restrukturiranje – uspon, dugotrajnost i težina kojeg zavise o kvaliteti i entuzijazmu pojedine generacije studenata. Makar i nehotečnim isticanjem isključivo znanstvene komponente časopisa, uredništvo si nesvjesno ograničava područje djelovanja. Srećom po nas, zanat povjesničara nije sveden isključivo na znanstveno-istraživački rad te su aplikacije znanosti o povijesti u suvremenom društvu značajno šire!

Kao što to često biva slučaj, detektirati problem je neizmjerljivo lakše nego li ponuditi kvalitetna rješenja. Pri pokušaju pružanja zadovoljavajućeg odgovora ovdje bih se nadovezao na misao započetu u odgovoru na Vaše prvo pitanje. Također, nastojat ću koliko-toliko razlučiti osobne afinitete prema pojedinim područjima aplikacije znanosti od smjernica koje bih sugerirao budućim uredništvima. Ukoliko pretpostavimo kako su središnje dvije rubrike, *Radovi i rasprave* te *Recenzije, kritike i osvrti*, neposredno blizu ili već jesu dosegnule svoj produkcijski maksimum unutar okvira jedne isključivo studentske publikacije, prostor za daljnje iskorake u kvaliteti nužno treba tražiti u preostalim segmentima časopisa. Hoće li studenti popratiti brojne projekte revitalizacije povijesne baštine u svrhu nadopune turističke ponude, pitanju od neposrednog interesa za jedan kulturom bogati grad poput Zadra? Možda se buduća uredništva odvaže pružiti studentsku perspektivu izmijenjenog položaja povijesti u obrazovnom sustavu, poglavito u srazu s predmetima iz STEM područja? Uredništvo *Rostre*, kao skupina koja po inerciji često okuplja najaktivniji segment pripadajuće studentske populacije, u „zrakopraznom“ prostoru između objave natječaja i svečanog predstavljanja novog broja može potencirati diskusiju u obliku okruglog stola ili debate o pojedinim aktualnim pitanjima, diskusiju koja bi potom pronašla svoj literarni epilog na stranicama časopisa. Kroz širenje područja interesa *Rostra* posjeduje potencijal da se u narednim godinama prometne u časopis koji više ne teži dostizanju sličnih publikacija, već postane časopis koji samostalno postavlja nova mjerila i otkriva nove obzore pisane djelatnosti studenata povijesti.

U svakom slučaju, deseti broj časopisa, kao svojevrsna vremenska i sadržajna razmeđa, predstavlja idealan trenutak za promišljanje što *Rostra* jest i kuda treba ići.

Ovim putem Vam zahvaljujem još jednom na sudjelovanju u ovom kratkom intervjuu.

E. Visković: Hvala Vama. Pošaljite mi kad izađe iz tiska.

L. Lasić Nekić: Uredništvu želim jednu izazovnu i uspješnu novu akademsku godinu.

G. Đurđević: Hvala Vam. Molio bih da mi pošaljete primjerak.

M. Banović: Zadovoljstvo mi je što sam imao priliku kazati riječ-dvije povodom obljetničarskog – desetog broja našega časopisa, a na čemu Vam ovim putem od sveg' srca čestitam!

K. Baljkas: Hvala Vama na pozivu. Ovo je bila zanimljiva prilika za refleksiju.